

«Tochen ch’ils catschadurs filosofeschan siettan ei buc»

Leo Tuor prelegia ord sia nova ovra litterara «Catscha sil capricorn en Cavrein»

DA SUSI ROTHMUND / ANR

■ **Cun «Catscha sil capricorn en Cavrein» ei la quarta ovra litterara digl autur Leo Tuor cumparida il november. In schatg da siu essai dat il litterat dumengia proxima allas 17.00 a caschun dalla prelecziun che ha liug ella sala dil hotel Greina a Rabius.** Als Dis da litteratura a Domat ha igl autur *Leo Tuor* presentau l’entschatta november sia quarta ovra litterara primara «Catscha sil capricorn en Cavrein». Sco la Chasa Editura Rumantscha Cuiira scriva en in communicau da pressa eis ei siu secund cudisch romontsch dalla catscha. Tenor la menadra dalla Chasa Editura Rumantscha, *Anita Decurtins*, ei quei cudisch actual denton negina cuntinuaziun da «Settembrini» – gnanc sco roman. «Catscha sil capricorn en Cavrein ei in essai. E questa emprova ei gartegiada», scriva Anita Decurtins. «Jeu hai priu bustabs e formau glied. Reals ein mo ils capricorns. Els astgan ins descriver 1:1 perquei ch’els ein ni permalai ni sutaposts alla vanagloria», di igl autur Leo Tuor. El avertescha era da buca scumbigliar il protagonist cuagl autur. Sco siu protagonist ei era Leo Tuor catschadur e sco il catschadur a Cavrein ei era el staus leu avon enzacons onns a catscha da capricorns.

«L’America lai buca cresmar giu siu simbol»

En fuorma da glossas ha La Quotidiana publicau egl interval digl uost 2008 tochen igl uost 2009 la «Catscha sil capricorn en Cavrein». Ina cuorta resumaziun dil cuntegn da siu cudisch niev ha Leo Tuor buca vuliu far: «Jeu scrivel. Resumaziuns fan las scolass. Litteratura ston

Dumengia prelegia igl autur Leo Tuor a Rabius ord siu cudisch «Catscha sil capricorn en Cavrein».

MAD

ins leger. Litteratura vul dir sereducir il minimum, desister dil blabla.» Ella 25avla part da sia «glossuna» en La Quotidiana haveva Leo Tuor scret pro memoria: «La catscha da capricorns, secapescha quella sil buc, vala per la cruna dalla catscha grischuna. Pér in che ha terrau in da quels animals cun silmeins endisch crenas e purtau el a val sin siu dies sc’in plat pegna, ni scursalau giuado dallas tes-

saglias el sco ina schliusa da corns, ei in ver Grischun. Perquei tarlischian tals catschadurs, trats giu fotografia cun sper els il simbol dil cantun cuagl egl rut, adina sco marenghins. Els vegnan per quella raschun era numnai ils marenghiners. Alla gloriola dils marenghiners ei quella glossuna, che ha giu tontas parts sco in capricorn capital bots, dedicata.» Mo daco ha igl autur tematisau la catscha sil

capricorn? «Il capricorn ei il simbol dil cantun. Il cantun lai sittar mintga diesch onns, mintga ver Grischun in aunc pli grond capricorn. Quei vala bein la peina da tematisar? Sche l’America schass sittar mintga diesch onns, mintga ver Americaner aunc in pli grond tschess, sche dess quei segir baul ni tard ina sensaziun litterara. Aber l’America lai buca cresmar giu siu simbol.»

«In tec filosofar fa buca donn»

Tenor Anita Decurtins gartegia ei a Leo Tuor d’accordar filosofia e catscha. Sco igl autur ha declarau sin damonda dall’anr fetschi ei buca donn da filosofar in tec: «Tochen ch’ils catschadurs filosofeschan siettan ei buc. Ei sto buc adina mo vegnir sittau. Pampf traso fai sobiso mo sin meisa rodunda.» Filosofescha era igl autur bugen? «Jeu filosofavel aunc bugen cun mii tgaun. El era empau in filosof. Ussa eis el buca pli. En quei senn haiel, silmeins sut meisa en, negin pli da filosofar.» Als dis da litteratura ha Leo Tuor detg che la litteratura vivi da figuras per part perpetnas, vegnan talas era avon en siu cudisch niev? «Las figuras litteraras ein buca mortals. Sco ch’ins arva il cudisch e mira lien vegnan ellas vivas. In cudisch sa esser serraus tschien onns, aber sche ti catschas en il nas sesarva siu mund. Quei ei il fascinont vid ils cudischs.»

Prelecziun: Dumengia proxima, ils 5 da december allas 17.00 prelegia Leo Tuor ella sala dil hotel Greina a Rabius ord siu cudisch niev «Catscha sil capricorn en Cavrein». La prelecziun cun accompagnament musical ed in apert vegn organisada dalla Chasa Editura Rumantscha e dalla Cummissiun da cultura Sumvitg. Entrada libra.

■ MUSTÉR

1000avel Meeting dad «English-Conversation»

(anr/gc) **Igl emprem d’october 2010 ha la «English Conversation Group» salvau a Mustér il 1000. meeting (sentupada) ed anflau per bien da festivar quell’aulta cefra rodonda d’inscunters cun in’occurrenza festiva.** Venderdis vargau eisi stau aschi lunsch – e quei schiun en preschientscha digl iniziatur, fundatur e spiritus rector duront onns ed onns da quella conversaziun englesa: pader *Ambros Widmer*. El ei selegraus cun ses 93 onns fetg che sia «instituziun» ha purtau aschi ditg bien fretg e va vinavon. Sco quei che *Ulrike Lechmann* e *Frieda Manetsch* han saviu da dir hagi la «English Conversation» entschiet igl atun 1989 duront l’Expo ad Acla da Fontauna a Mustér sin iniziativa da pader Ambros Widmer. Diesch onns pli tard (1999) ha ins saviu registrar il 500. meeting e dacuort il 1000avel. Pader Ambros hagi giu l’idea ed era realisau quei «English Club» buca sco in’uniun eligida e selectiva, mobein, per citar igl iniziatur, sco humiliteivla invitaziun per repeter e frestentar quei lungatg.

Era tipic per pader Ambros – cun la spontanadad sco siu principi directiv – fuva che quei «English Club» dueva buca seradunar en ina stanza sterila da scola, mobein sesplegar en in’atmosfera libra ed emperneivla, pia en in’ustria sper ina gervosa u ina scadiola caffè. Tochen 1993 hagi la canorta englesa a Mustér giu liug el hotel dalla Cruna e dapi 1994 ei ella el hotel Rezia, e quei adina il venderdis suentermiezdi: dallas 17.00–18.00. Per pader Ambros era quella «English Conversation» a Mustér daventada prest

enzatgei sco ina instituziun sontga. El prendeva part 51 gadas ad onn da quella – mo il Venderdis sogn mai. Frequenteda vegn quella conversaziun englesa ella media da 5–12 participonts e participontas da Mustér e contuorn. Tier igl inscunter festiv da tschella sera ein 14 stai presents el hotel Rezia.

Avon treis onns ha pader Ambros cumpleniu ils 90. Dapi lu po el buca pli prender part dil meeting jamnil. Quei bein: Inagada ad onn ha quel liug si en claustra tier el. Ins ha denton procurau ch’ei mondi vinavon en siu spért e senn. Quei ei era il cass ed ins ei leds da saver

beneventar novs participonts e participontas. Premissa ei semplamein da ver interess vid e pigl engles. Ins sto gnanc dumignar perfetgamein quei lungatg. Ei dat tier quels inscunters ni menader ni in mied d’instrucziun. Il meeting jamnil consista da discussiun libra – sco en mintga canorta alla meisa rodunda – denton per engles.

In piunier social

Pader Ambros Widmer ha saviu constatar tschella sera a caschun dalla comemmoraziun pil 1000. meeting cun gronda satisfaziun il success cuntinuont e secun-

nuont da sia «English Conversation» a Mustér. Quella ei denton mo ina instituziun e fretg da siu ferm engaschi social-communicativ da pionier. Sper la «English Conversation» ha Pader Ambros era iniziau a Mustér il «Cercle français» e «Nossas seras», tgamunau igl anteriur comite social dalla scola claustrala, giu quita pastoral per l’Uniun d’ustiers e hoteliers dalla Cadi e staus il responsabel persunter era ella Uniun da cura e traffic da Mustér – e pli baul era pils luvvers dall’anteriura Jugoslavia e dil Portugal. Tonta activitad social-religiusa honorescha daveras il bien pader Ambros.

Pader Ambros Widmer cun duas participontas: Frieda Manetsch ed Ulrike Lechmann.

MAD

Sessiun dil cussegl grond 2012 a Mustér?

■ (anr) La vischnaunca da Mustér sepor-scha d’organisar la sessiun dil cussegl grond 2012. Ella ha annunziu siu interess persunter allas instanzas cantunalas. Il cantun preveda numnadamein da serender cun il parlament il zercladur 2012 per in’ulteriura ga ora ella regiun. La davosa sessiun campestra ha giu liug a Poschiavo. La sessiun dil cussegl grond ha gia giu liug ina ga a Mustér, numnadamein igl onn 1992. Sco liug per il menaschi stess danovamein il center da sport e cultura a disposiziun. Cheu dispona la vischnaunca da Mustér da treis hallas grondas ed ulteriuras localitads che pudessen satisfar cumpleinamein al menaschi dil parlament cantunal. A Mustér exista ulteriura infrastruttura per sedutas e sentupadas, aschia per exempel la nova sala Peter Kaiser dalla claustra da Mustér ni era las localitads novas dil Center sursilvan d’agricultura.

■ SEVGEIN

In plus el quen communal

(anr/gv) Il quen communal 2009 dalla vischnaunca da Sevgein siara cun in plus rodund da 46000 francs. Ils vischins han approbau il quen alla radunonza dil gliendisdis vargau ed era approbau il medem mument il preventiv 2011 cun in avanzament da 37000 francs. En quei preventiv figureschan expensas per ina trottuar (150000 francs), la sanaziun dalla pegna en casa da scola (40000 francs) e l’illuminaziun dalla via (25000 francs).

Alla medema radunonza ein Erwin Candinas, Anna Gschwend Malin e Marcus Walder vegni confirmai sco commembers dalla suprastonza communal.

■ MUSTÉR

Novs parcadis sutterrans a Cons?

(anr) En sia seduta da quest venderdis, ils 3 da december 2010 sefatschenta il cussegl da vischnaunca da Mustér d’in credit da 480 000 francs per la construcziun da 15 parcadis sutterrans. Quels duein vegnir realisai a Cons en connex cun l’engrondaziun dalla Casa da tgira Sursassiala. Ils plazs duein survir sco parcadis permanents, pia per interessents che vulan plazzar permanentamein lur vehichels. En tractaziun vegn venderdis proxim era la realisaziun dalla canalisaziun da Mompé Medel a Fontanivas. Persunter damonda la suprastonza communal in credit net da 280 000 francs. La canalisaziun ei in project ch’ei dapi entgins onns en discussiun. En connex cun la realisaziun dils novs stabiliments per la piazza da campar ei vegniu endrizzau a Fontanivas in indrez per pumpar las aus tschuffas ella serenera a Raveras. La traversada dalla canalisaziun da Mompé Medel sur il Rein anteriur duei succeder sur la punt da Fontanivas. Essend che quella vegn sanada dil cantun el decuors digl onn vegnent san las lavurs vegnir coordinadas optimalmein. La fin finala ha il cussegl da vischnaunca era da decider davart in credit da 870 000 francs per la cumpra da treis parcelas ella zona da mistregn a Pignola. Tut en tut setracta ei d’ina surfatscha da bunamein 12 000 meters quadrat. Per ina buna part dil terren s’interessesschan differents interpresas che possedan gia projects concrets a Pignola. Cun excepziun d’ina pintga surfatscha vegness il terren mess a disposiziun el dretg da baghegiar. Per il dretg da baghegiar vegn pretendiu in tscheins che cuviara ils custos effectivs dalla vischnaunca.